

بررسی تاثیر مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات بر اجرایی شدن کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی توزیع

اسفندیار محمدی^۱، یاسان اله پور اشرف^۲ و رازق نقی زاده^{۳*}

^۱دانشیار گروه مدیریت سیاست گذاری دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایران (esfand1970@yahoo.com)

^۲دانشیار مدیریت بازرگانی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه ایلام، ایران

^۳ کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه علوم و تحقیقات (razegh.naghizadeh@gmail.com)

چکیده

در تمام کشورها به مسئله مالیات اهمیت زیادی می‌دهند. مالیات‌ها به دو دسته مالیات‌های مستقیم و غیر مستقیم تقسیم می‌شوند. نظام مالیات بر ارزش افزوده که نوعی مالیات بر مصرف کالا و خدمات می‌باشد و در زیر مجموعه مالیات‌های غیر مستقیم جای می‌گیرد. هدف از انجام این تحقیق بررسی تاثیر مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات بر اجرایی شدن کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی توزیع بود. ابزار جمع آوری داده‌ها در این تحقیق، پرسشنامه ای متشکل از ۳۰ سؤال بسته است که روایی محتوای آن با نظر اساتید فن و پایایی آن طبق روش آلفای کرونباخ (۰.۸۹) مورد تایید قرار گرفته و در میان ۵۴۰ نمونه انتخابی، از میان اساتید محترم دانشگاه، کارکنان و کارشناسان ادارات مالیاتی و سازمان متولی اجرای VAT توزیع شده و با کمک نرم افزار spss، آزمون آماری t، آزمون آماری فریدمن، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است. نتایج نشان داد که مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات بر اجرایی شدن کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی توزیع، تاثیر معنی‌داری دارد.

واژگان کلیدی: ارزش افزوده، مالیات بر ارزش افزوده، حالت تنازلی، مشارکت مسئولانه، زنجیره

نهایی توزیع، روش تجمیعی، روش تفریقی

مقدمه

یکی از مهم‌ترین راه‌های تأمین مخارج دولت، جمع‌آوری مالیات است. به عبارت دیگر، با توجه به مقایسه این منبع مهم تأمین مالی با سایر منابع، می‌توان گفت، هرچه سهم مالیات‌های در تأمین مخارج دولت بیشتر باشد، از آثار نامطلوب اقتصادی کاسته می‌شود. در کشورهای پیشرفته برخلاف کشورهای در حال توسعه‌ای که مالیات‌های نقش ناچیزی دارند- تقریباً تمامی مخارج دولت از این طریق تأمین می‌شود. [۱] سال‌هاست که نظریه‌پردازان و عموم علاقه‌مندان به توسعه اقتصادی کشور بحث مالیات را مورد توجه قرار داده‌اند و همیشه مسئولین اقتصادی و اقتصاددانان تاکید داشته‌اند که سهم مالیات‌ها و نقش هدایتی و نظارتی دولت به گونه سرسام‌آوری گسترش یافته است. [2] چنانکه دولت عصر جدید پدیده‌ای است نوین و با تصویری که طی هزاران سال از دولت در ذهن آدمیان نقش بسته بود کاملاً متفاوت است و در نتیجه همگام با این دگرگونی گسترده که هنوز هم ادامه دارد، (به رغم اجرای برنامه‌های خصوصی‌سازی در بسیاری از کشورها) هزینه‌های بخش دولتی در بودجه کشورها روبه فزونی است. بالطبع این مصارف به منابع عظیم جهت تأمین آن نیازمند می‌باشد و از بین منابع مختلف تأمین این مصارف، بهترین و منطقی‌ترین منبع در آمد مالیاتی می‌باشد که در جهان در بین اکثر کشورها به عنوان مهم‌ترین منبع درآمدی محسوب می‌شود و از این رو در تمام کشورها دست به کوشش گسترده‌ای جهت افزایش توان مالیاتی خود زده‌اند. [۳] منظور از مشارکت مسئولانه مودیان، تمکین مودیان مشمول اجرای قانون و احساس مسئولیت آنان در نظارت بر حسن اجرای قانون در مرحله بعدی توزیع می‌باشد. مسئله‌ای که بیشتر مورد بحث و مجادله نظری محافل تخصصی مالیات در سطح جهان می‌باشد مربوط به امکان تحقق سطوح بالای تمکین از مالیات بر ارزش افزوده است. تمکین مالیاتی به مفهوم پایبندی مودیان به تکالیف مالیاتی و رعایت قوانین مالیاتی از سوی آن‌هاست. تمکین مالیاتی از جمله اهداف تمام سیستم‌های مالیاتی دنیاست که در آرزوی آن به سر می‌برند و بعضاً تا حد بسیار خوبی به آن دست یافته‌اند. [۴] این معیار با عنوان خشنود کردن ذینفعان و در چارچوب‌های ذینفع گرایی، بسیاری از پژوهشگران دیگر با عناوین مشابه به عنوان عاملی مهم و مؤثر در مدیریتی مالیات بر ارزش افزوده شناسایی و بر شناخت و تأمین نیازهای آنان تأکید شده است تا جایی که امروزه در سازمان‌های مالیاتی، یکی از قسمت‌های اصلی سازمان را واحد خدمات مودیان تشکیل می‌دهد. [5] فریدراد، ع و دیگران (۱۳۹۰) در مطالعه‌ای عنوان می‌کنند که اصلاح نظام مالیاتی کشور با توجه به هزینه‌های دولت و ناطمینیان کشور به درآمدهای نفتی، یکی از مهمترین مسائل اقتصادی کشور است. نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌دهد که در صورت اعمال مالیات بر ارزش افزوده با نرخ ۳ در صد پیش بینی می‌شود که شاخص عمومی قیمت‌ها در حدود ۱/۵ درصد افزایش خواهد یافت که پس از معاف نمودن محصولات بر اساس ماده ۱۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده این افزایش قیمت به میزان ۰/۸ درصد می‌رسد. بالاترین میزان افزایش قیمت در میان ۱۱۹ محصول در اقتصاد معادن ۲/۹۹ درصد می‌باشد که مربوط به خدمات مستغلات می‌باشد که عمدتاً به دلیل غیر قابل مبادله بودن در اقتصاد و فزونی تقاضا بر عرضه آن در کوتاه مدت بوده است. [۶] برخی پژوهشگران معتقدند که ناخرسندی مودیان از مقامات مالیاتی از جنبه‌هایی است که موجب فرار مالیاتی می‌شود و شواهد نشان می‌دهد که اعتقاد به عدم کارایی سیستم با درجه‌ی گریز پذیری اشخاص، رابطه مثبت دارد و همین تلقی اشخاص از سیستم وصول مالیات بر ارزش افزوده، بر رفتار و اراده‌ی آن‌ها اثر می‌گذارد، از این رو در این پژوهش - که تأکید بر مشارکت مودیان دارد [7]، این معیار به عنوان یکی از معیارهای اصلی، تعیین و از سوی خبرگان نیز مورد تأیید قرار گرفته است. لازمه شروع و حرکت موفقیت آمیز به سمت مدیریت مالیات بر ارزش افزوده، نهادینه شدن فرهنگی در سازمان است که خواهان خشنودی مالیات دهندگان باشد. مؤدی مالیاتی مداری یکی از ابزارهایی است که در مدیریت بهینه نظام مالیاتی نقش محوری دارد و باید گفت که سازمان‌های برتر، سازمان‌هایی هستند که به ذینفعان توجه همه جانبه دارند و با تمرکز فعالیت‌های سازمان بر ذینفعان به دنبال شناخت و تعریف دقیق نیازهای آن‌ها و راضی نگه داشتن ذینفعان و ایجاد وفاداری در ایشان هستند. [8] در مطالعه حاضر تاثیر گذاری مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات بر اجرایی شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی توزیع مورد بحث قرار گرفت.

روش تحقیق:

تحقیق حاضر از نظر هدف، از نوع تحقیقات کاربردی بوده و با توجه به ماهیت موضوع، از لحاظ روش انجام تحقیق در زمره تحقیقات توصیفی و تحلیلی طبقه بندی می‌گردد. قلمرو زمانی این پژوهش از تاریخ اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده (۱۳۸۷/۰۷/۰۱) تا پایان سال ۱۳۹۲ (۱۳۹۲/۰۶/۳۱) می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، خبرگان فن می‌باشند که شامل: کارکنان، ممیزین، کارشناسان و کارشناسان ارشد ادارات مالیاتی، اساتید دانشگاه با زمینه تخصصی مالی و اقتصادی مسلط به قانون مالیات بر ارزش افزوده و آشنا با سازمان متولی اجرا و فرآیندهای اجرایی آن می‌باشد. جامعه آماری همان مواردی است که در کتاب‌ها و سایت اداری اقتصاد و دارایی و سازمان مالیاتی موجود می‌باشد. ارزش افزوده را نمی‌توان محدود به یک شهر یا یک استان نمود بنابراین جامعه آماری ما کشور ایران می‌باشد. اما از آنجا که در بررسی جامعه محدودیت‌هایی از قبیل محدودیت‌های زمانی و مکانی وجود دارد لذا در این تحقیق از بین کارکنان ادارات مالیاتی و اساتید دانشگاه اقدام به نمونه‌گیری شده که نمونه تحقیق بصورت تصادفی انتخاب گردیده است. نمونه آماری این تحقیق را استان‌های تهران، اصفهان و خوزستان، فارس (گروه استان‌های با درآمد مالیاتی بالا) و ایلام، قم و کرمانشاه، کردستان، لرستان (گروه استان‌های با درآمد مالیاتی پایین) و همدان، قزوین و زنجان (گروه استان‌های با درآمد مالیاتی متوسط) می‌باشد اما از آنجا که در بررسی جامعه محدودیت‌هایی از قبیل محدودیت‌های زمانی و مکانی وجود دارد لذا در این تحقیق از بین سه گروه اساتید دانشگاه، مدیران، کارشناسان و ممیزان مالیاتی نمونه‌گیری شد پس از پیگیری‌های مستمر ۴۵۴ عدد از پرسشنامه‌ها که با دقت پر شده بود؛ بازگردانده شد. لازم به توضیح است که تعداد ۸۶ پرسشنامه به جهت عدم پاسخ و یا ناقص بودن از تحلیل خارج گردید؛ لذا تحلیل با ۴۵۴ پرسشنامه به انجام رسید. ضمناً پاسخ دهندگان از لحاظ جمعیت شناختی (جنسیت و میزان مدرک تحصیلی و ...) در روی نمودار مورد تحلیل قرار گرفته‌اند.

فرضیه تحقیق:

فرضیه صفر (H_0): مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات بر اجرایی شدن کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی توزیع، تأثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه مقابل (H_1): مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات بر اجرایی شدن کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی توزیع، تأثیر معنی‌داری ندارد.

روش جمع آوری اطلاعات

برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از روش میدانی و کتابخانه‌ای استفاده می‌شود. به نحوی که به منظور جمع آوری داده‌های مورد نظر برای نمونه تحقیق از پرسشنامه استفاده می‌شود.

همچنین برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق به منظور آزمون فرضیه‌ها، از پرسشنامه استفاده گردید.

روایی

جهت سنجش روایی از نظر متخصصان استفاده شد بدین‌صورت که پرسشنامه ابتدا در اختیار متخصصان امر (صاحب نظران مربوطه شامل مسئولان ادارات مالیاتی و تعدادی از اساتید دانشگاهی) قرار گرفت و پس از حذف و اصلاح برخی از پرسش‌ها و شاخص‌ها، نسخه نهایی شده آن جهت پاسخ در اختیار نمونه مورد تحقیق قرار گرفت.

پایایی

جهت پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ^۱ استفاده شد. در نهایت توسط نرم افزار SPSS نسخه ۱۸ این آلفا برابر ۰/۷۹۳ بدست آمد که نشانگر بالا بودن پایایی پرسشنامه است

¹ Cronbach's Coefficient Alpha

روش تجزیه و تحلیل داده ها

در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی شامل توزیع فراوانیو میانگین و آمار استنباطی نظیر آزمون t تک نمونه ای، آزمون رتبه ای فریدمن استفاده شد..

نتایج

بررسی فرضیه تحقیق به وسیلهی آمار توصیفی

در جدول ۱، ۷ سؤال به عنوان مؤلفه های مربوط به فرضیه ی پنجم از لحاظ فراوانی، درصد فراوانی و میانگین به تفکیک هرسؤال مورد بررسی قرار گرفته اند. همان طور که در جدول مشاهده می شود که در این نمونه ی آماری برای سؤال ۱ از فرضیه ی پنجم میانگین ۳,۷۱ بدست آمده که ۶۰/۵٪ فراوانی ها نمره ی خیلی زیاد و زیاده را برای تأثیر این مؤلفه در نظر گرفته اند که نشان دهنده ی تایید قاطعانه ی تأثیر مثبت مشارکت مسئولانه ی توزیع کنندگان کالا و خدمات بر اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی می باشد.

جدول ۱- جدول مربوط به آمار توصیفی فرضیه پنجم به تفکیک سؤال

فرضیه	سؤال 7		سؤال 6		سؤال 5		سؤال 4		سؤال 3		سؤال 2		سؤال 1		
۳,۲۴۶	۲,۴۹		۳,۵۳		۳,۰۳		۳,۵۹		۳,۱۷		۳,۲۱		۳,۷۱		میانگین نمرات
درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	نمرات
۱۲,۵	۵۷	۲۵,۳	۱۱۵	۷,۷	۳۵	۱۳,۷	۶۳	۸	۳۷	۱۲,۴	۵۷	۱۰,۶	۴۹	۹,۱	۴۲
۱۶,۵	۷۵	۲۷,۳	۱۲۴	۱۴,۵	۶۶	۲۰,۸	۹۶	۶,۷	۳۱	۲۳,۶	۱۰۹	۱۷,۱	۷,۹	۴,۸	۲۲
۲۴,۴	۱۱۱	۲۸,۴	۱۲۹	۱۹,۸	۹۰	۲۹,۵	۱۳۶	۲۵,۶	۱۱۸	۲۰,۸	۹۶	۲۰,۴	۹۴	۲۴,۱	۱۱۱
۲۷	۱۲۲	۱۰,۸	۴۹	۳۳	۱۵۰	۱۸,۲	۸۴	۳۵,۶	۱۶۴	۱۸,۴	۸۵	۴۱,۲	۱۹۰	۲۸,۴	۱۳۱
۱۹,۶	۸۹	۸,۱	۳۷	۲۴,۹	۱۱۳	۱۶,۳	۷۵	۲۲,۶	۱۰۴	۲۳,۲	۱۰۷	۹,۱	۴۲	۳۲,۱	۱۴۸

احتمال ۹۵٪ معنادار می باشد و فرض پنجم تایید شده است بطوریکه می توان گفت: مشارکت مسئولانه ی توزیع کنندگان کالا و خدمات بر اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی به صورت معناداری توزیع تأثیر دارد.

جدول ۲- آزمون تی تک متغیره و شاخص های توصیفی تأثیر مشارکت مسئولانه در اجرای کامل قانون مالیات بر

ارزش افزوده - فرضیه پنجم

مقدار آزمون: ۳			
آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
۹/۱۲۶	۴۵۳	۰/۰۰۱	۰/۲۴۶
میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	تعداد نمونه
۳/۲۴۶	۰/۵۷	۰/۰۲۶	۴۵۴

در جدول ۳ چگونگی تأثیرگذاری این فرضیه از دیدگاه سه گروه اساتید، مدیران و کارشناسان مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۳- آزمون تی تک متغیره و شاخص های توصیفی تأثیر مشارکت مسئولانه بر اجرای کامل قانون مالیات بر

ارزش افزوده - اساتید، مدیران، کارشناسان

اساتید			
آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
۱۵/۱۱۸	۱۳۱	۰/۰۰۱	۰/۵۶
میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	تعداد نمونه
۳/۵۶	۰/۴۲۸	۰/۰۳۷	۱۳۲
مدیران			
آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
۵/۷۷۲	۱۰۲	۰/۰۰۱	۰/۳
میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	تعداد نمونه
۳/۳	۰/۵۳	۰/۰۵۲	۱۰۳
کارشناسان			
آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
۰/۷۳۴	۲۱۸	۰/۴۶۳	۰/۰۲۸
میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	تعداد نمونه
۳/۰۲۸	۰/۵۷۸	۰/۰۳۹	۲۱۹

همان طور که در بررسی‌های فرضیه‌ی تحقیق از نگاه سه گروه بررسی شده بدست آمد می‌توان نتیجه گرفت می‌توان گفت باتوجه به این که گروه اساتید با تفاوت میانگین ۰.۵۶، و گروه مدیران با تفاوت میانگین ۰.۳، این فرضیه را به صورت مشابه تأیید کرده‌اند ولی از دید کارشناسان به طور قاطع نمی‌توان تصمیم گیری نمود.

آزمون فریدمن

در جدول ۴ تمام مؤلفه‌های مربوط به فرضیه‌ها با استفاده از آزمون فریدمن بر اساس اولویت و اهمیت رتبه بندی شده‌اند. که با توجه به این جدول مؤلفه‌ی واگذاری اقتصاد دولتی به بخش خصوصی تأثیرگذارترین راهکارها برای اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در زنجیره نهایی توزیع بوده است.

جدول ۴- رتبه بندی مؤلفه‌های تأثیرگذار در اجرای کامل قانون VAT با استفاده از آزمون فریدمن

رتبه	رتبه بندی	مؤلفه‌های تأثیر گذار
۱۶	۱۴,۷۱	گروه‌بندی و کد دار کردن معاملات
۱۷	۱۴,۶۳	تدوین معافیت‌های گسترده برای توزیع کنندگان در مراحل اولیه‌ی اجرا
۲۰	۱۳,۷۵	اولویت گذاری و زمان بندی گروه‌های مالیاتی
۲۲	۱۳,۱۲	ارتقا نظام تشویق توزیع کنندگان نهایی
۲۶	۱۲,۳۱	تدوین قوانین و مقررات و ایجاد تضمین در زمان صدور پروانه فعالیت و ثبت شرکت
۱۲	۱۶,۶۱	ارتقا نظام پاسخگویی و احترام به مدیران و کارکنان مالیاتی

نتیجه گیری:

براساس نتایج تحقیق مشخص شد که مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات در اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده و تسری به زنجیره نهایی تأثیر مثبت و معناداری دارد پس فرض پنجم پذیرفته است. بر اساس تحلیل داده های این پژوهش مشخص شد در سطح معنی داری ۵ درصد، مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات تأثیر گذاری می‌باشد به عبارت دیگر با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت که جامعه آماری معتقدند مشارکت مسئولانه توزیع کنندگان کالا و خدمات تأثیر گذار است.

در کشورهای مطالعه شده نقش قوانین اجرائی و آموزش از اهمیت و ارزش بالاتری برخوردار می‌باشد. در نظام مالیاتی آمریکا به خاطر شفافیت قوانین مالیاتی در راهکارهای ارتقاء به آن توجهی نشده است. ویژگی‌های مشکلات مالیاتی شناسایی شده که تا حدودی در بین کشورهای مختلف و ایران مشترک می‌باشند عبارتند از: فرار مالیاتی و برخورد نامناسب مسئولین مالیاتی، عدم وجود قوانین شفاف و نبود عدالت مالیاتی، عدم آموزش کافی، معافیت‌های نابجا، عدم اعتماد و احترام مودیان که در ایران علاوه بر عوامل ذکر شده عوامل دیگری همچون نبود زیرساخت‌های لازم، دولتی بودن اقتصاد و نفتی بودن بودجه وجود دارد.

- گروه‌بندی و کد بندی کردن مودیان، عوامل مالیاتی می‌بایست توانایی کنترل و ردیابی مسیر مبادلات را داشته باشند و این مستلزم داشتن کد اقتصادی توسط مؤدیان مالیاتی و داشتن شناسنامه جهت کالاهای مصرفی خواهد بود. از طرفی وجود کالای قاچاق در این سیستم مالیاتی قابل پذیرش نیست.
- واگذاری اقتصاد به بخش خصوصی
- ارتقای نظام پاسخگویی و احترام مدیران و کارکنان نسبت به مودیان که موجب ایجاد اعتماد انگیزه و تعهد می‌شود
- زمان‌بندی مناسب و اولویت‌بندی توزیع کنندگان و فروشندگان بر حسب گروه‌بندی
- تدوین معافیت‌های گسترده برای توزیع کنندگان نهایی در مراحل اولیه طرح که موجب مشارکت و همکاری گسترده می‌شود.
- نظام تشویق و تخفیف برای توزیع کنندگان نهایی (مودیان) خوش حساب
- تدوین آیین نامه‌های اجرایی با حضور و مشارکت نمایندگان بخش خصوصی
- در پایان با اقداماتی از این دست می‌توان از یکسو موجبات قاعده‌مند شدن سیستم ارائه گزارشات مالیاتی گشته و از سوی دیگر با دخالت دادن مردم در امر نظارت بر جریان پرداخت مالیات توسط مودیان مالیاتی، اطمینان بیشتری نسبت به صحت اظهارنامه‌های ارائه شده توسط مودیان مالیاتی پیدا نمود امروز پذیرفته شده است که موفق‌ترین و کاراترین نوع نظارت، نظارت مردم بر مردم می‌باشد از این‌رو کنار گذاشتن مردم و عدم مشارکت آن‌ها در پایه ریزی نظام مالیات بر ارزش افزوده در کشور می‌تواند موجبات ناکامی این نظام را به دنبال داشته باشد.
- جهت انجام تحقیقات بیشتر در این زمینه پیشنهاد می‌گردد اصلاح ساختار و گسترش پایه‌ها و نرخ‌های مالیاتی به منظور اهداف برنامه پنجم توسعه در پژوهش‌ها مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اسفند ۱۳۸۷، مجله روند، شماره ۲۵ و ۲۴، ص ۱۲۹
۲. رهنمای رودپشتی. ف، نیکومرام. ه، ۱۳۸۵، کتاب مدیریت مالی راهبردی (ارزش آفرینی)، انتشارات کسا کاوش، ص ۳۴۳
۳. سید نورانی. س. م. ر، عزیز خانی. ف، ۱۳۸۵، بررسی تاثیر متقابل اقتصاد زیر زمینی و مالیات بر ارزش افزوده، مجله مجلس و پژوهش، سال ۱۳ شماره ۵۱، ص ۲۷۴-۲۵۹.
۴. نوربخش لنگرودی. م، جوادی نیک گو، م، ۱۳۸۸، بررسی موانع استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران، مجله مالیات، شماره مسلسل ۵۴، ص ۱۳۸ تا ۱۱۵.
5. Shouichi, Roun. "VAT Management Model", **Economic Management**, Vol. 11, No. 4, (2006). Shouichi, Roun, vol. 11, No. 4, (2006)
۶. فرید راد، ع، پروین. س، بانویی، ع. ا، (۱۳۹۰)، اثرات قیمتی مالیات بر ارزش افزوده با استفاده از تکنیک داده- ستانده (مورد ایران) در فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران، شماره ۴۷، ص ۱۲۷-۱۰۵.
7. Stefan Boeters, Christoph Bhringer (2006): Economic Effects of VAT Reform in Germany, European Economic research discussion paper, No.06-030.
8. Radaev; Vadim; Informal Institutional Arrangement and Tax Evasion in the Russian Economy. (2001) Economic Sociology State University. Moscow